

2021

Cijferrapport vroegtijdig schoolverlaten in BHG

EEN UITGAVE VAN HET NETWERK SAMEN TEGEN SCHOOLUITVAL BRUSSEL
EVA TROGH

VZW TRIPTIEK | Technologiestraat 1, 1082 Sint-Agatha-Berchem

Inhoudsopgave

INLEIDING	2
1 INDICATOR.....	3
2 EVOLUTIE VAN VROEGTIJDIG SCHOOLVERLATEN IN BHG.....	3
3 VERGELIJKING MET ANDERE CENTRUMSTEDEN EN DE RAND ROND BHG	5
4 GESLACHT	6
5 LEEFTIJD	7
6 UITSTROOMPOSITIE VAN DE LEERLING.....	8
7 BELG/NIET-BELG	9
8 SCHOOLSE VORDERINGEN.....	10
BESLUIT.....	12

Inleiding

In 2016-2017 werd vanuit Samen tegen schooluitval Brussel een eerste [cijferrapport](#) opgesteld als deel van een uitgebreidere omgevingsanalyse betreft schooluitval in het BHG. Dat rapport had betrekking op de cijfers van het schooljaar 2013-2014. Jaarlijks wordt een update ter beschikking gesteld rond de voornaamste cijfers. Vorig schooljaar werd opnieuw een uitgebreid [cijferrapport](#) opgesteld. De focus lag daarbij op problematische afwezigheden (PA), tucht en vroegtijdig schoolverlaten.

Dit schooljaar kiezen we ervoor om uitsluitend de cijfers betreft vroegtijdig schoolverlaten in BHG te verwerken en ter beschikking te stellen en dit als gevolg van weinig vergelijkbare cijfers omwille van de coronacrisis. Op vraag van het departement onderwijs en vorming zal geen cijferrapport gemaakt worden over problematische afwezigheden voor het schooljaar 2019-2020. De lockdown en het bijhorende afstandsonderwijs maken het onmogelijk om uitspraken te doen over schoolverzuim in het betreffende schooljaar. Verwerking van deze gegevens zouden kunnen leiden tot verkeerde conclusies en vergelijkingen.

Ook voor tucht is het minder zinvol een uitgebreide analyse te maken. Er werden in het schooljaar 2019-2020 108 leerlingen definitief uitgesloten in het secundair onderwijs, wat aanzienlijk minder is dan de 267 uitsluitingen in het voorgaande schooljaar. Toch kunnen we daar weinig zinvolle uitspraken over doen, omdat het jaar niet vergelijkbaar is met andere schooljaren. Door het afstandsonderwijs speelden gedragsproblemen minder een rol in het dagelijks onderwijs. Ook was er een engagement binnen het LOP om gezien de situatie niet uit te sluiten tijdens de lockdown. Dit alles zorgde voor lage uitsluitingscijfers. Voor het basisonderwijs geldt hetzelfde. Het is afwachten welk effect dat heeft op de uitsluitingscijfers van volgend schooljaar, hoewel ook daar opnieuw rekening zal gehouden moeten worden met perioden van afstandsonderwijs.

We gaan dus voornamelijk in op de stand van zaken betreft cijfers vroegtijdig schoolverlaten. De data zijn afkomstig van het departement Onderwijs & Vorming van de Vlaamse overheid en zijn vlot toegankelijk via de [Dataleoptoepping](#) die voor iedereen toegankelijk is. Er zijn zowel data ter beschikking op basis van het domicilieadres van de leerling, als op basis van de vestigingsplaats van de school. We kozen ervoor uit te gaan van het vestigingsadres van de school en richten ons dus op het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. De cijfers hebben betrekking op schooljaar 2018-2019 en zeggen dus nog niks over de impact van de coronacrisis op vroegtijdig schoolverlaten.

We staan eerst even stil bij de gebruikte indicator en wat juist gemeten werd. We bekijken de evolutie doorheen de voorbije schooljaren in BHG, maar ook in de centrumsteden en de directe rand rond BHG. We schetsen het profiel van de vroegtijdig schoolverlaters betreft geslacht, leeftijd, uitstroompositie, Belg-Niet-Belg. We voegen er ook nog een stand van zaken aan toe betreft schoolse vorderingen, gezien het een belangrijke risicofactor is voor vroegtijdig schoolverlaten.

In het besluit vatten we de conclusies kort samen.

1 Indicator ¹

Er bestaan verschillende indicatoren betreft schooluitval. Wij gaan uit van de indicator van het departement onderwijs en vorming. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de indicator 'vroegtijdig schoolverlater (vsv)' en 'schoolverlaters onder het kwalificatiecriterium (sokc)'.

Vroegtijdig schoolverlaters (vsv) zijn daarbij jongeren die niet meer leerplichtig zijn en die het Nederlands secundair onderwijs verlaten, zonder dat ze hun kwalificatie voltooiden.

Schoolverlaters onder het kwalificatiecriterium (sokc) omvat de leerlingen die het Vlaams secundair onderwijs verlaten vanuit een alternatief kwalificerend leertraject én de vroegtijdige schoolverlaters. Een alternatief kwalificerend leertraject (opleidingsvormen 1 en 2 van het buitengewoon secundair onderwijs en individueel aangepast curriculum) is een leertraject dat leidt naar maatwerkplaatsen of een aanbod voor volwassenen bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Het Vlaams onderwijs streeft bij deze leerlingen naar ontwikkelingsdoelen i.p.v. eindtermen.

Als kwalificatiecriterium geldt:

- Een diploma secundair onderwijs
- Een studiegetuigschrift van het twee leerjaar van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs (bso)
- Een eindgetuigschrift behaald in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso)
- Een certificaat behaald in de leertijd (Syntra)
- Een getuigschrift behaald in de opleidingsvorm 3 (OV3) van het buitengewoon secundair onderwijs (buso)
- Een certificaat behaald in het modulair stelsel van het bso, het dbso en buso OV3

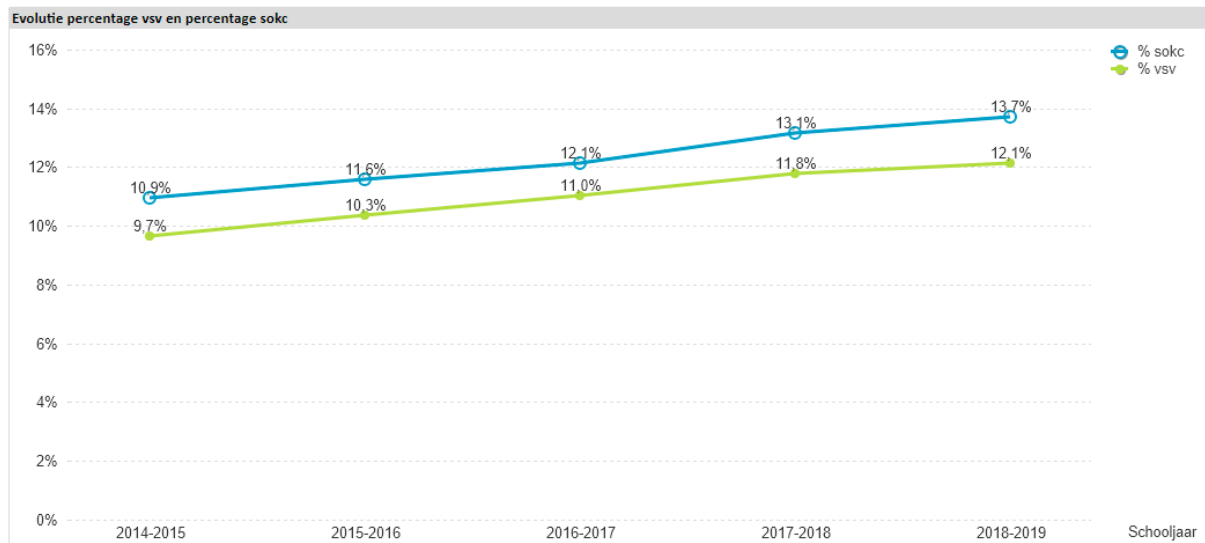
2 Evolutie van vroegtijdig schoolverlaten in BHG

In de voorbije jaren bleef het aantal vroegtijdig schoolverlaters stijgen, zowel Vlaanderen breed als in het Nederlandstalig onderwijs in het BHG. Dit beeld zien we opnieuw bevestigd voor het totaal aantal vroegtijdig schoolverlaters in Vlaanderen en BHG samen in onderstaande grafiek. Het aantal vroegtijdig schoolverlaters staat nu op 12,1%.

Als sterkst verklarende factor wordt in onderzoek steeds de arbeidsmarkt naar voor geschoven. Als de economie goed draait en er meer werkgelegenheid is, zijn jongeren sneller geneigd vroegtijdig de school te verlaten, met het oog op het 'snel aan de slag gaan'. Wanneer er meer werkloosheid is, blijven jongeren langer op de schoolbanken, omdat een diploma dan waardevoller wordt beschouwd. Dat is een verkeerde opvatting bij jongeren. In economisch sterke tijden vinden jongeren inderdaad sneller een job met of zonder diploma (al is de kans wel beduidend hoger met diploma). Zonder diploma komen jongeren echter meer terecht in mindere arbeidsomstandigheden en minder gunstige arbeidsvoorwaarden, zoals tijdelijke contracten. Wanneer de economie dan opnieuw inkrimpt, zijn zij de eerste slachtoffers bij reorganisaties en inkrimpingen op het personeelsbestand. Een diploma blijft dus essentieel op de arbeidsmarkt, alleen percipiëren jongeren dit anders.

¹ Leeswijzer: vroegtijdig schoolverlaten in het Vlaams Secundair onderwijs
([file:///C:/Users/Eva%20Trogh/Downloads/12377%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Eva%20Trogh/Downloads/12377%20(1).pdf))

Grafiek 5: Evolutie VSV en SOKV in Vlaanderen en BHG naar vestigingsplaats van de school

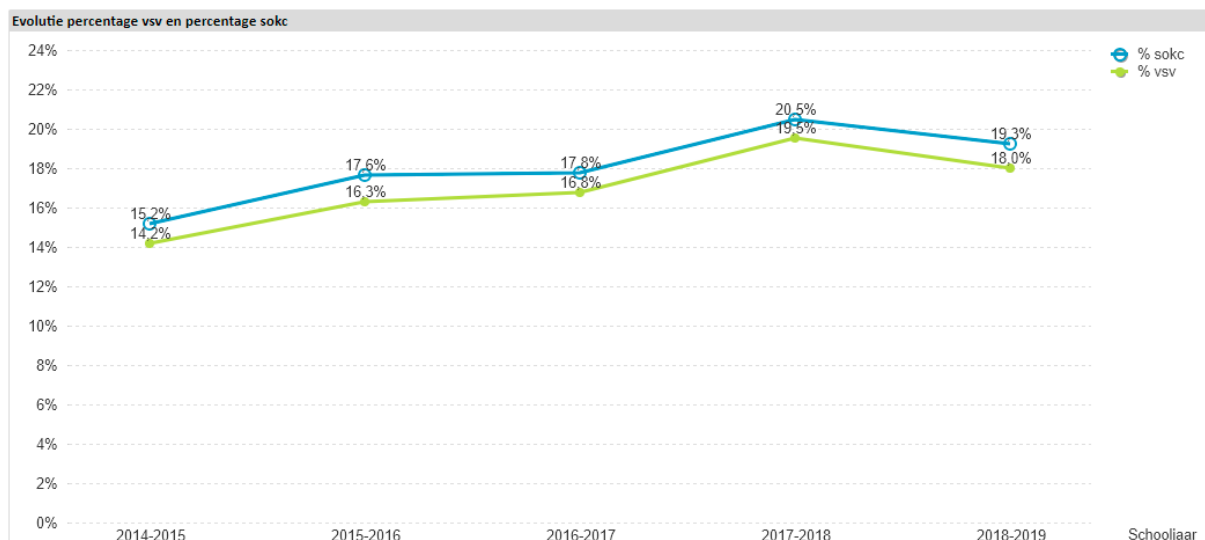

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

In onderstaande grafieken 6 en 7 zien we de evolutie van het aantal VSV en SOKV in het BHG. Grafiek 6 geeft de evolutie weer voor de jongeren in het Nederlandstalig onderwijs in BHG (vestigingsplaats van de school). In het schooljaar 19-20 verliet 18% van de leerlingen vroegtijdig de school. Dat is voor het eerst in een aantal jaren een daling en wel met 1,5%.

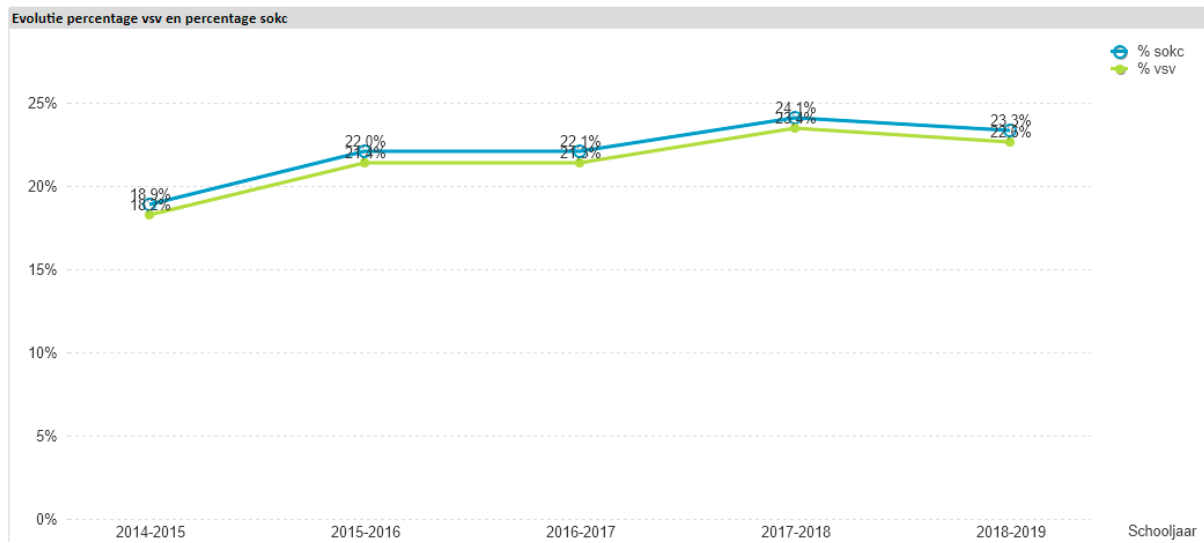
Grafiek 7 geeft de evolutie weer voor jongeren die in BHG wonen en naar het Nederlandstalig onderwijs gaan, al dan niet in BHG (woonplaats van de leerling). In dit verdere rapport gaan we uit van de vestigingsplaats van de school, maar we vinden het interessant dit genuanceerd beeld eveneens mee te geven. We zien ook daar een daling van het percentage VSV met 0,8% naar 22,6%. Daarnaast zien we dat dit percentage beduidend hoger ligt.

Grafiek 6: Evolutie van VSV en SOKV in BHG naar vestigingsplaats van de school

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

Grafiek 7: Evolutie van VSV en SOKV in BHG naar woonplaats van de leerling

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

3 Vergelijking met andere centrumsteden en de rand rond Brussel

In onderstaande tabellen wordt de evolutie weergegeven van vsv in de Vlaamse centrumsteden en BHG en de Rand rond BHG. We zien in bijna alle steden de percentages vsv stijgen, uitgezonderd in Hasselt, Mechelen, Turnhout en BHG.

Tabel 16: Evolutie van vsv in de Vlaamse centrumsteden en BHG

Schooljaar	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2017-2018	2018-2019	2018-2019
Gemeente (vestigingsplaats)	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv
Aalst	170	10,1%	194	11,8%	208	13,0%	168	11,0%	208	13,4%
Antwerpen	1.094	20,1%	1.156	20,7%	1.170	21,5%	1.184	21,4%	1.264	22,9%
Brugge	226	7,2%	246	7,9%	246	8,4%	269	9,3%	266	9,6%
Genk	146	14,0%	174	15,6%	215	21,4%	190	19,2%	199	20,8%
Gent	510	12,6%	586	14,3%	635	15,6%	666	16,1%	688	16,8%
Hasselt	225	11,5%	262	14,7%	295	15,2%	288	15,9%	252	13,7%
Kortrijk	203	10,4%	198	10,4%	251	14,6%	244	13,9%	282	15,3%
Leuven	223	10,5%	207	10,1%	243	11,4%	264	12,8%	263	13,2%
Mechelen	253	15,5%	290	17,2%	219	13,6%	271	16,2%	264	15,8%
Oostende	132	14,1%	149	16,4%	145	15,7%	159	17,4%	176	19,9%
Roeselare	126	10,2%	120	10,0%	105	9,6%	122	10,9%	130	11,1%
Sint-Niklaas	203	10,8%	229	12,2%	210	11,1%	264	14,1%	288	15,1%
Turnhout	131	9,8%	112	8,2%	136	10,3%	137	11,4%	122	10,2%
BHG	281	14,2%	322	16,3%	337	16,8%	403	19,5%	383	18,0%
Overige (niet-centrumsteden)	2.712	7,1%	2.862	7,5%	3.096	8,0%	3.338	8,7%	3.353	8,9%
Totaal	6.637	9,7%	7.109	10,3%	7.511	11,0%	7.967	11,8%	8.138	12,1%

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

Tabel 16: Evolutie van vsv in enkele gemeenten in de directe rand rond BHG

Schooljaar	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2017-2018	2018-2019	2018-2019
Gemeente (vestigingsplaats)	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv	Aantal vsv	% vsv
Asse	29	11,6%	17	8,1%	24	12,6%	19	7,9%	15	6,6%
Dilbeek	15	4,7%	24	7,0%	17	4,9%	38	11,1%	38	11,4%
Vilvoorde	113	18,6%	90	17,4%	112	17,9%	118	20,9%	110	18,7%
Wemmel	14	21,5%	16	18,0%	11	14,1%	28	31,5%	18	23,4%
Zaventem	25	10,3%	32	10,9%	42	14,6%	29	9,4%	36	10,3%
Totaal	196	13,2%	179	12,3%	206	13,5%	232	15,0%	217	13,8%

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

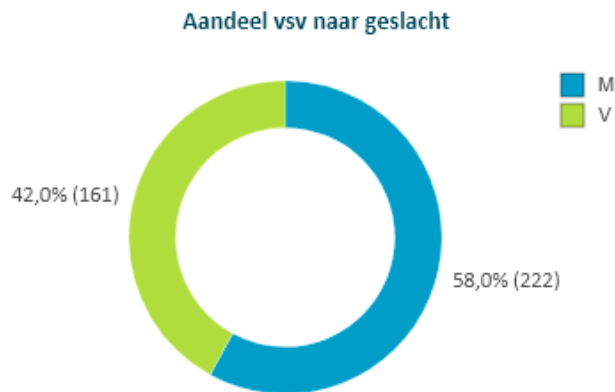
4 Geslacht

Jongens hebben een beduidend hoger risico om vroegtijdig de school te verlaten. Dat blijkt ook uit onderstaande grafiek. Als we alle VSV bekijken, was 58% mannelijk en 42% vrouwelijk. Het blijft een aandachtspunt, dat uitvoerig in de infobundel in 16-17 werd beschreven, om ons onderwijs meer

gendersensitief te maken. Wel stellen we vast dat er een beter evenwicht is in Brussel dan in Vlaanderen. In Vlaanderen is het aandeel 35% meisjes tegenover 65% jongens.

In Brussel werd meer aandacht voor gendersensitief onderwijs opgenomen in het bestuursakkoord van VGC.

Grafiek 8: Aandeel VSV naar geslacht, BHG, schooljaar 2018-2019

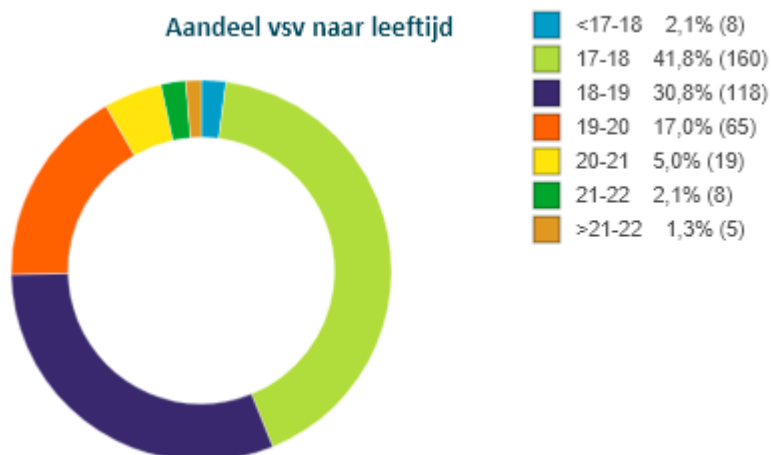

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

5 Leeftijd

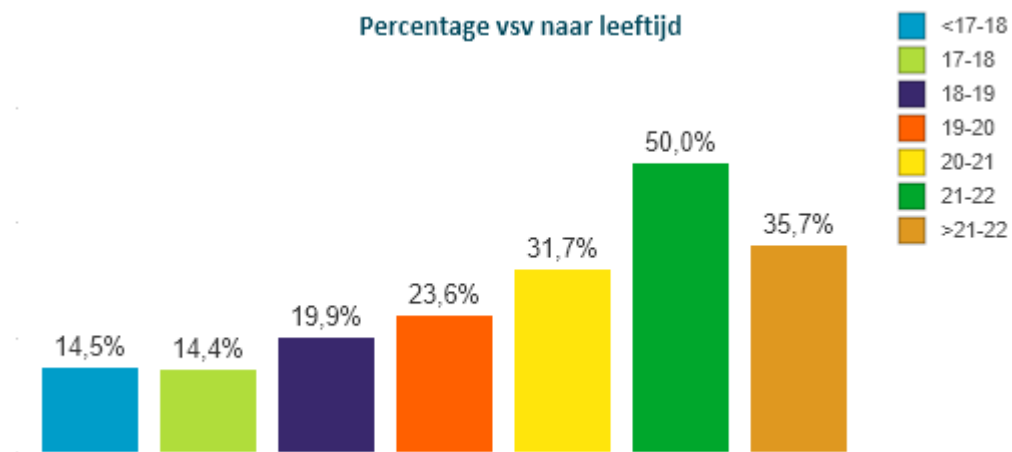
Als we de groep VSV bekijken in grafiek 9 naar leeftijd, zien we dat deze grotendeels bestaat uit 17-18-jarigen (41,8%), gevolgd door 18-19-jarigen (30,8%). Dat ligt binnen de verwachting. Hoe hoger de leeftijdscategorie, hoe minder leerlingen hierin zitten, omdat de omvang van die groep ook kleiner is. Grafiek 10 geeft daarom ook een zicht op het aantal VSV per leeftijdscategorie. Daarin zien we een stijging met de leeftijd. Atypisch is het lagere aantal VSV bij de leerlingen ouder dan 22 jaar. Blijkbaar wil deze (kleine) groep, na zijn lange schoolloopbaan, toch graag zijn kwalificatie behalen.

Grafiek 9: Aandeel VSV naar leeftijd, BHG, schooljaar 2018-2019

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

Grafiek 10: Percentage VSV naar leeftijd, BHG, schooljaar 2018-2019

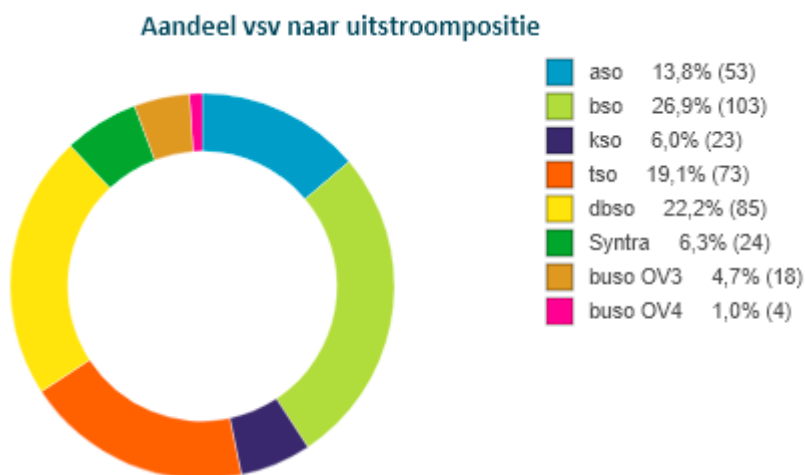

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

6 Uitstroompositie van de leerling

Bekijken we de groep VSV in BHG, dan zien we dat DBSO en BSO het sterkst vertegenwoordigd zijn binnen de groep, gevolgd door TSO en ASO. Uiteraard is hierin geen rekening gehouden met de verhoudingen van de groepen ten opzichte van elkaar. Dat wordt duidelijker in grafiek 12 en is allicht een relevanter beeld. We stellen in deze grafiek wel vast dat ASO niet zo ondervertegenwoordigd is dan vaak gedacht wordt. In het betreffende schooljaar verlieten 53 leerlingen uit ASO vroegtijdig de schoolbanken, wat toch ook 13,8% is van de volledige groep.

Grafiek 11: Aandeel VSV naar uitstroompositie in BHG, schooljaar 2018-2019

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

In grafiek 12 zien we het aantal jongeren dat per onderwijsvorm vroegtijdig uitstroomde. Syntra steekt daar met 82,8% enorm bovenuit. Allicht is dit een jaargebonden cijfer. Vorig schooljaar lag dat cijfer

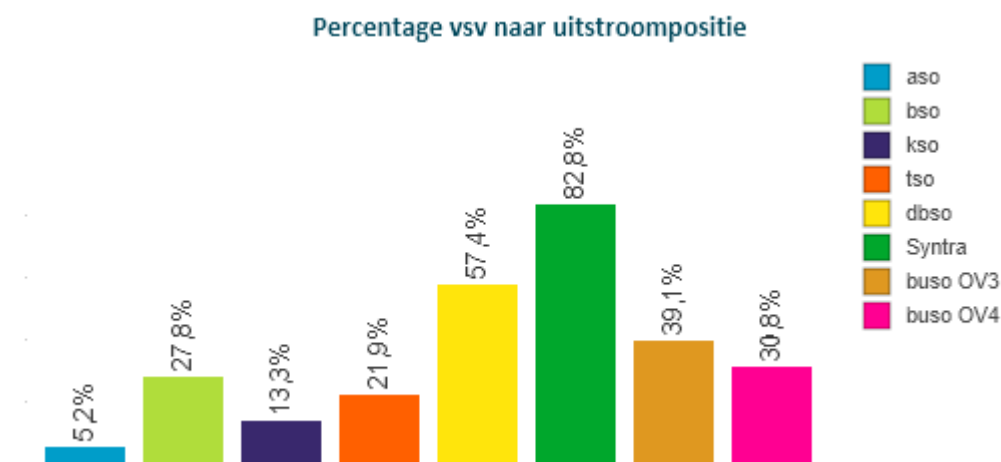
nog op 41,7%. Daarnaast valt vooral het DBSO op met 57,4% schoolverlaters zonder kwalificatie, wat bijzonder veel is, maar ook heel eigen aan de doelgroep. In Vlaanderen liggen de cijfers nog hoger met 59,4% en vorig schooljaar ging het voor BHG nog om 64,8%. Je zou kunnen stellen dat het DBSO in Brussel, rekening houdend met de grootstedelijke context, het dus wel goed doet.

We stellen vast dat de VSV-cijfers voor het buitengewoon secundair onderwijs dit schooljaar hoger liggen dan vorig schooljaar, met 39,1% in BuSO OV3 en 30,8% in BuSO OV4. Toch zijn die cijfers maar net iets hoger dan Vlaanderen, wat rekening houdend met de grootstedelijke context relatief meevalt.

In BSO-richtingen verlaat 27,8% van de leerlingen de school vroegtijdig, dat is een stuk meer dan in Vlaanderen (17,8%) en een aandachtspunt, maar wel lager dan vorig schooljaar (29%). Ook TSO springt in het oog in vergelijking met Vlaanderen. 21,9% verlaat de school vroegtijdig in BHG, in Vlaanderen is dit slechts 8,8%. Het is onduidelijk wat hier de oorzaak van is. Ook KSO scoort met 13,3% hoog, maar een stuk lager dan vorig schooljaar (19,5%). Die sterke verandering hangt allicht, net zoals in het buitengewoon onderwijs eerder samen met de kleine aantallen in BHG.

ASO scoort uiteraard het laagst, maar met zijn 5,2% wel bijna dubbel zo veel als in Vlaanderen (2,7%). Hoewel de groep klein is, gaat het wel om 53 jongeren die vroegtijdig uitstromen.

Grafiek 12: Percentage VSV naar uitstroompositie in BHG, schooljaar 2018-2019

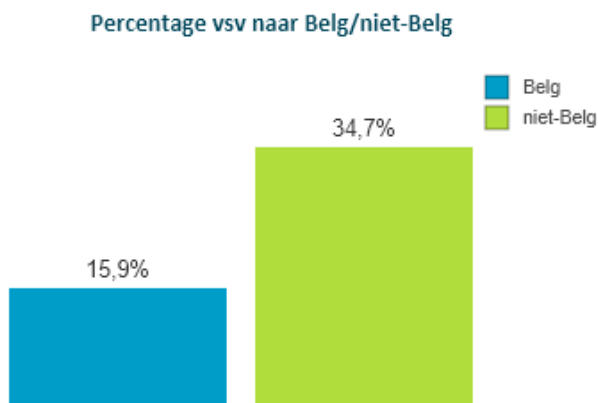

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloop](#)

7 Belg/niet-Belg

We stellen vast dat vooral niet-Belgen vroegtijdig uitstromen. De link met taal en SES is daar nooit ver weg. 34,7% van de niet-Belgen stroomde vroegtijdig uit, ten opzicht van 15,9% van de Belgen. Als we het aandeel bekijken blijven de Belgen wel het sterkst vertegenwoordigd: 78% Belgen, 22% niet-Belgen.

Grafiek 13: Percentage VSV naar Belg/niet-Belg in BHG, schooljaar 2018-2019

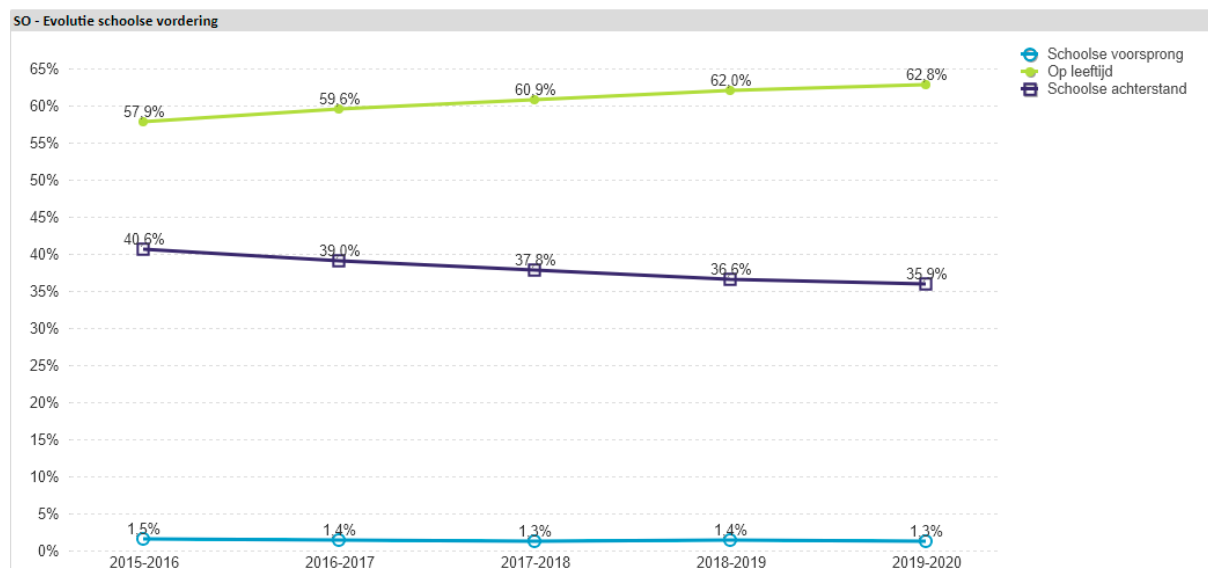
Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

8 Schoolse vorderingen

Schoolse vorderingen zijn een belangrijke risicofactor voor vroegtijdig schoolverlaten. Hoewel we geen zicht hebben op de schoolse vorderingen van de effectieve schoolverlaters, is het wel zinvol een algemeen beeld te schetsen van deze parameter in BHG. De grafieken zien er aanmoedigend uit.

In grafiek 14 zien we de schoolse vorderingen in het secundair onderwijs. We zien hoeveel leerlingen op leeftijd zitten, schoolse vertraging hebben of een voorsprong hebben. Hoewel de schoolse achterstand een stuk hoger ligt dan in Vlaanderen (25%), zien we doorheen de jaren een positieve evolutie.

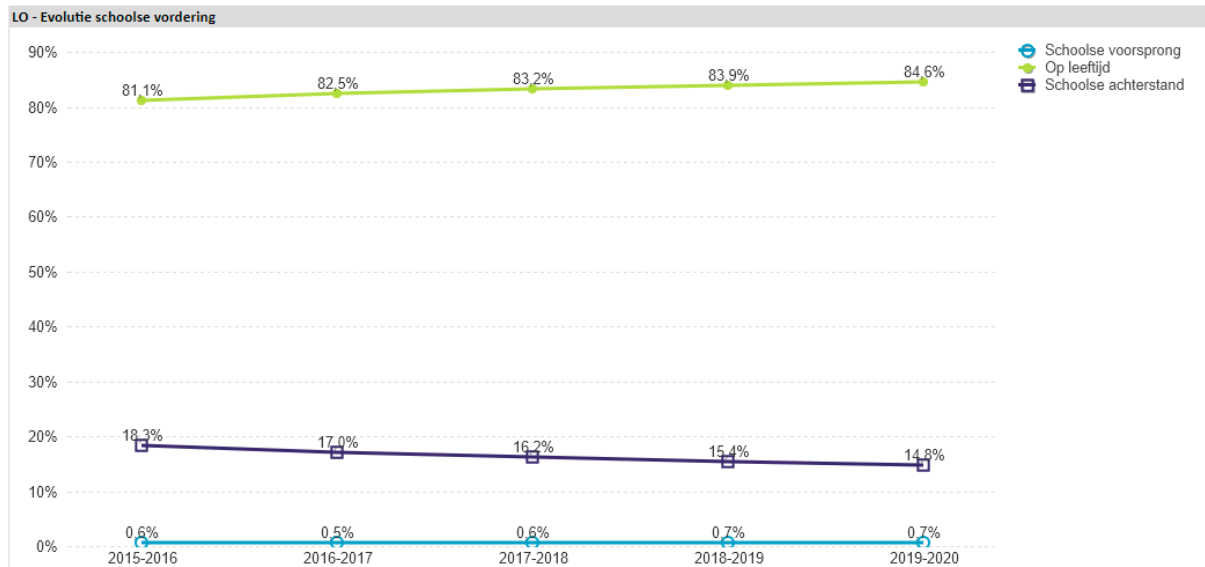
Grafiek 14: Schoolse vorderingen in het secundair onderwijs in BHG, schooljaar 2018-2019

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

In grafiek 15 zien we de schoolse vorderingen in het basisonderwijs. Deze is nog een sterkere voorspeller dan zittenblijven in het secundair onderwijs. Ook daar zien we een trage, maar wel positieve evolutie.

Grafiek 15: Schoolse vorderingen in het basisonderwijs in BHG, schooljaar 2018-2019

Bron: Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en vorming, [dataloep](#)

Besluit

In dit rapport gaven we een update van de cijfers betreft vroegtijdig schoolverlaten. Op deze manier willen we vinger aan de pols houden om te zien hoe deze thema's evolueren.

Voor het eerst in jaren zien we een positieve evolutie in vroegtijdig schoolverlaten in BHG. Toch zien we die evolutie niet in de rest van Vlaanderen. De oorzaken worden met dit rapport niet onderzocht, we kunnen alleen vaststellen en hopen dat de trend zich verder zet in de komende jaren, wat vooralsnog koffiedik kijken is en afwachten wat de effecten zullen zijn van de coronacrisis.

Verder zien we het beeld uit vorige cijferrapporten bevestigd: jongens zijn oververtegenwoordigd in de groep vroegtijdig schoolverlaters, hoewel we verschuiving zien naar meer evenwicht; hoe ouder de leerlingen hoe groter de kans op vroegtijdig schoolverlaten, hetzelfde geldt voor niet-Belgen. Wat betreft de uitstroompositie blijft vooral de schooluitval in BSO en TSO een aandachtspunt. De cijfers voor BHG liggen daar beduidend hoger dan in Vlaanderen. Uiteraard zijn de cijfers voor het DBSO en BuSO ook zorgwekkend, maar we stellen daar vast dat BHG het relatief goed tot beter doet dan het gemiddelde van Vlaanderen, wat toch opmerkelijk is.

Verder blijven we vaststellen dat de schoolse vorderingen positief evolueren, zij het aan een traag tempo, met de neiging tot stagnatie. Ook daar is het afwachten wat corona in de komende jaren teweeg zal brengen.